

○ 10 жовтня – День хоспісної і паліативної допомоги

Хоспіс – остання тиха гавань

В Україні щороку помирають близько 800 тисяч осіб, із них майже 90 тисяч від онкологічних хвороб. Використовуючи спеціальний коефіцієнт, затверджений МОЗ України, вираховано, що хоспісної паліативної допомоги потребують понад 60 тисяч осіб. А у нашій державі понад 20 хоспісів, у яких є 850 ліжок (при потребі 4,5 тисяч ліжок).

Львів став першим містом в Україні, де у 1997 році було відкрито лікарню «Хоспіс» на 30 ліжок. За період з 1997 до 2012 року в «Хоспісі» надано допомогу 1926 пацієнтам, майже половина з них мала онкологічні захворювання.

У День хоспісної і паліативної допомоги, який відзначається 10 жовтня ми розмовляємо із головним лікарем Комунальної Львівської міської лікарні «Хоспіс», заслуженим лікарем України, кандидатом медичних наук, лікарем вищої кваліфікаційної категорії, позаштатним спеціалістом Департаменту охорони здоров'я ЛОДА Євгеном МОСКВЯКОМ.

– Євгене Йосиповичу, сьогодні Львівщині потрібно приблизно 60 хоспісів. Ви входите у склад робочої групи із розробки нормативно-правових документів з паліативної медицини. Які напрацювання уже є?

– Мною розроблені методичні рекомендації «Організація та управління медико-соціальним забезпеченням невиліковних хворих у медичному закладі «Хоспіс». Дано практичні рекомендації Кабінету Міністрів України внести до переліку підсистем охорони здоров'я службу паліативної медицини, а МОЗ України – розробити стандарти надання послуг паліативної допомоги в умовах «Хоспісу». Лише, коли Уряд країни зробить відповідні дії, лише тоді така нагальна й потрібна справа, як хоспісна й паліативна допомога зрушиться з місця.

– Ви забезпечуєте людині можливість гідно закінчити земне буття. Це, напевно, нелегко, нелегко підібрати слова для хворого, що відходить у вічність, нелегко знайти потрібні слова й для родичів, які втрачають близьку людину? Хто допомагає вам?

– Завжди є люди, яким важче, ніж нам з вами. І те, що здається дрібницею в житті здорової людини – для наших пацієнтів має великий зміст. У такі хвилини важливо, щоб просто хтось був поруч. Тому мені дуже приємно, що у нас завжди присутні священники, які можуть поговорити, порадити з психологічної точки зору. Слово Боже – це світло для керування життям, пожива для підтримки душі і потіха у дні смутку. Кожен пацієнт має право і можливість його почути. Хвора людина особливо потребує слова розради, любові, людського тепла, опіки та милосердя. Саме такі умови у цивілізованому суспільстві й зобов'язані створити людині в останні дні її земного життя. Божа ласка робить чудеса, так само, як і наш медперсонал, який активно працює, допомагає.

– Євгене Йосиповичу, розкажіть історію становлення «Хоспісу» у Львові?

– Створення такого закладу було закладено у програму «Українського милосердя і здоров'я» ще у 1989 році. Ним зацікавилась допоміжна служба Мальтійського ордену, яка подарувала Львову частину лікарняного обладнання. Завдяки розумінню і сприянню міської адміністрації, був виділений будинок колишньої дитячої лікарні, у якому зроблено капітальний ремонт, створено максимально комфортні умови для важкої категорії хворих.

Були розроблені методичні основи діяльності нового медичного закладу, затверджено штатний розклад і фінансування. У березні 1997 року у Львові було відкрито Львівську міську лікарню «Хоспіс», створену на підставі рішення виконкому Львівської міської ради народних депутатів від 16 вересня 1994 року.

– Прийнято вважати, що хоспіс – це лікарня для людей похилого віку.

– Хоспіс не є лікарнею для людей похилого віку. Це медичний заклад для надання паліативної допомоги людям усіх вікових категорій. В першу чергу це термінальні стадії онкологічних захворювань з вираженими больовими синдромами, коли виникають стійкі дистрофічні, деструктивні та інші патологічні зміни в організмі. А також це неонкологічні захворювання на останніх стадіях перебігу, що не піддаються лікуванню, спрямованому на одужання та супроводжуються хронічним больовим синдромом та значними обмеженнями життєдіяльності. Підставою для госпіталізації є визначений статус пацієнта та відсутність можливості здійснення паліативної допомоги вдома.

– Наскільки проблема зростання захворюваності на злоякісні новоутворення актуальна для Львівської області?

– Серед населення Львівщини уже, на жаль, протягом 20 років спостерігається щорічний приріст показника захворюваності на рак. На даний час у канцер-реєстрі

Львівської області зареєстровано 53 364 хворих на злоякісні новоутворення, що перебувають на диспансерному спостереженні. В області відбувається зростання чисельності онкологічних хворих на +2213 особи (4,1%) за рік. За період з 1997 по 2012р. госпіталізовано 1926 пацієнтів. 40% серед госпіталізованих хворих – це пацієнти із злоякісними новоутвореннями у 3-4 стадії, 60% – на останніх стадіях перебігу хвороби. Середній термін перебування хворого на ліжку становить 110,3 ліжок/днів. За рік середня кількість госпіталізованих хворих становить 110-120 пацієнтів. Це – невтішна статистика.

– Якщо є така велика необхідність, чому б не розширити Вашу лікарню?

– Згідно з нормативами хоспісні установи повинні створюватися на 30 ліжок, спроможних забезпечити допомогу 300-400 тисяч населення. Розвиток мережі закладів паліативної допомоги не лишу у Львові, а й в Україні, на жаль, суттєво відстає від потреби через ряд не вирішених проблем. Наприклад, не ведеться ідентифікація паліативних хворих, проведення диспансеризації населення та створення реєстру паліативних хворих та визначення реальної потреби в необхідних ресурсах для подолання негативної ситуації, що склалася. Досі немає чітких критеріїв надання хворому статусу паліативного (окрім онкологічних захворювань). По кожній нозологічній позиції мають бути встановлені чіткі доказові критерії щодо прогресування та можливості вилікування захворювання та прогнозу терміну життя хворого. Єдиний реєстр паліативних хворих дозволить встановити реальний рівень потреби в

амбулаторній та стаціонарній паліативній допомозі, фінансуванні, кадрах, інших необхідних чинниках. Потрібен постійний моніторинг населення в межах кожної адміністративної одиниці з метою виявлення нових хворих, які потребують паліативної допомоги. Другою проблемою є нерозроблені стандарти та протоколи лікування паліативних хворих (неонкологічних, які не мають хронічного больового синдрому). А вже без затверджених клінічних протоколів важко довести іншим зацікавленим сторонам, яка реальна потреба у вирішенні ряду питань, починаючи від спеціального обладнання для гігієни хворих, профілактики та лікування належнів, предметах індивідуального догляду і, закінчуючи наявністю приміщень, де б хворі могли отримувати необхідну духовну та морально-психологічну підтримку, дозвілля тощо. Недостатнє кадрове забезпечення, відсутня специфіка професійного навантаження медичних працівників, які надають паліативну допомогу також є значною проблемою. Надзвичайно актуальним є питання підготовки соціальних працівників, які залучені до обслуговування паліативних хворих вдома, та в стаціонарних закладах паліативної допомоги. Не вирішена справа й підготовка волонтерів. А залучення волонтерів є необхідною умовою надання якісної паліативної допомоги. Лише розв'язавши представлені проблеми та ряд інших на шляху інтеграції до соціально-орієнтованої держави буде змога забезпечити доступність професійної паліативної допомоги, незалежно від віку, нозологічної категорії захворювання, соціального статусу, національності, релігійних та політичних переконань, місця проживання хворого тощо.

○ 10 жовтня – Всесвітній День психічного здоров'я

Тепло для душі

Світова громадськість відзначила день, який проводиться з метою підвищення інформованості населення щодо проблем психічного здоров'я. Він сприяє відкритому обговоренню психічних розладів і стимулюванню інвестицій в їх профілактику і лікування, а також у зміцнення психічного здоров'я.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, психічне здоров'я – це стан душевного благополуччя, яке дає кожній людині можливість здійснювати власний потенціал, долати звичайні життєві стреси, плідно працювати. Порушення душевного благополуччя, душевної рівноваги може спричинити розлади психіки та поведінки. Сьогодні на планеті налічується більше 450 мільйонів осіб із розладами психіки та поведінки.

В Україні поширеність психічних розладів в 10 разів менша від країн Західної Європи (24% населення страждає на психічні розлади). Це не означає, що наші громадяни менше хворіють на розлади психіки. Проблема в тому, що населення з острахом іде на прийом до психіатра. Фахівці передбачають, що до 2020 року психічні розлади увійдуть до світової п'ятірки хвороб-лідерів і їх доля серед усіх захворювань може досягти 50%. Вже котрий рік поспіль Україна займає перше місце за кількістю психічних розладів у Європі – майже 2 мільйони українців щороку стають пацієнтами психіатричних лікарень. Найважливіше, що втрачає людина через нервово-психічні розлади – це працездатність. Інвалідизація від психічних захворювань вийшла на друге місце серед інших захворювань.

Як залишитися здоровим психічно, не знає, практично, ніхто. Природа виникнення шизофренії, епілепсії і депресивного психозу залишається для лікарів загадкою, але абсолютно точно відомі чинники, які підвищують ризик їх розвитку: Це постійно зростаюча кількість стресових ситуацій, неправильне харчування, а також нескінченний потік негативної інформації. Розвиток нервово-психічних захворювань обумовлюється генетичними, соціальними факторами, соматичними захворюваннями. З погляду зарубіжних вчених, 70% хронічних захворювань мають психосоматичну основу. Кожен третій українець потребує допомоги лікаря-психіатра. На сьогодні понад 1 мільйон українців перебувають під наглядом психіатра. Серед цих людей менше половини проходить лікування у закладах, а решта перебуває у суспільстві й лікується амбулаторно.

Сьогодні в нашій державі налічується 84 психіатричні лікарні (загальною місткістю 39251 психіатричних ліжок, з них 1781 – для дітей віком до 17 років), 28 психоневрологічних диспансерів, 3265 лікарів-психіатрів, тобто 7,2 на 100 тисяч населення.

За інформацією Юрія Закаля, головного психіатра ДЗО ЛОДА у психіатричних закладах Львівської області під диспансерним та консультативним спостереженням перебуває 60 733 особи з різними формами патології з боку психіки. З року в рік відмічається поступове збільшення кількості облікованих. Кількість вперше виявлених у 2012 р. хворих з розладами психіки та поведінки становить 18,4 на 10 тис. населення. Всього на обліку у лікарів-психіатрів станом на 01.01.2013 р. перебуває 16 749 інвалідів внаслідок психічних захворювань (з них – 1280 дітей).

Психіатричною службою Львівської області проводиться велика профілактична робота з метою попередження психічних розладів та покращення стану психічного здоров'я населення, зокрема – молоді, проводиться велика робота з родичами пацієнтів, що страждають на психічні розлади, по питанню навчання хворих навичкам побутового самообслуговування для задоволення фізіологічних потреб, навчання найпростішим трудовим навичкам, дотримання техніки безпеки. Практикується активне застосування арт-терапії, розвиток творчих знань пацієнтів з розладами психіки та поведінки.

У Львові цілодобовий «Телефон Довіри 058 «Ставропігон» працює з 1 листопада 1997 року за номером 058. На сьогоднішній день він є практично чи не єдиною службою в Україні, створеною за зразком класичних телефонів довіри, які функціонують з початку 50-х років в Європі та в цілому світі. «Телефон Довіри 058 «Ставропігон» тісно співпрацює з Українською Спілкою Психотерапевтів, є членом Української асоціації телефонних консультантів. «Телефон Довіри 058 «Ставропігон» працює 24 години на добу 7 днів на тиждень на двох каналах. Телефон є анонімним і конфіденційним. Психологічна допомога надається волонтерами і є безкоштовною.

Львівська область входить до числа пілотних регіонів з питань реформування психіатричної служби в Україні.

Здоров'я населення залежить від рівня благополуччя всього суспільства і від його уваги до цих проблем. Будьте уважними один до одного та оберігаймо власне психічне здоров'я.